

Õiguskantsler

Teie 16.07.2020

Meie 26.08.2020 nr 6-1/201332/2004637

Taastuenergia toetus alla 50 kW võimsusega tootmiseadme võimsuse suurendamisel

Austatud avaldaja

Palusite kontrollida [elektriturseaduse](#) (ELTS) § 108 lõike 7 vastavust põhiseadusele, kuna Teie arvates võimaldab see isikute ebavõrdset kohtlemist ega ole kooskõlas eesmärgiga suurendada taastuenergia osakaalu lõpptarbimises.

Selgitasite, et saate ELTS § 59 kohaselt toetust elektrienergia eest, mida toodab 2018. aasta aprillis tootmist alustanud 15 kW netovõimsusega päikeseelektrijaam. 2019. aastal suurendasite selle võimsust 10 kW võrra. Lisatud võimsuse ulatuses toodetud elektrikoguse eest Te toetust ei saa, kuna selle välistab ELTS § 108 lg 7.

ELTS § 108 lg 7 sätestab, et pärast 2018. aasta 31. detsembrit olemasoleva tootmiseadme võimsuse suurendamisel makstakse toetust üksnes vähempakkumise võitjaks osutumise korral. Teisisõnu, olemasoleva tootmiseadme võimsuse suurendamise korral ei saa lisatud võimsuse ulatuses toodetud elektrienergia eest toetust enam ELTS § 59 lg 2 (s.t endise toetuskeemi) kohaselt, vaid toetuse saamiseks on vaja võita vähempakkumine ning toetuse suurus sõltub vähempakkumise tulemusest. Seda sätet kohaldatakse ka alla 50 kW võimsusega tootmiseadme korral.

Teie hinnangul tekib ebavõrdne kohtlemine sellest, et ELTS § 108 lg 7 ei võimalda olemasoleva tootmiseadme võimsuse suurendamisel 50 kW-ni saada lisavõimsuse ulatuses ELTS § 59 lg-s 2 kehtestatud toetust samadel tingimustel kui uue alla 50 kW võimsusega tootmiseadme rajamisel. ELTS § 59 lg 2⁵ lubab ELTS § 59 lg-s 2 sätestatud toetust alla 50 kW võimsusega tootmiseadmega toodetud elektrienergia eest, kui tootmiseadme alustab tootmist hiljemalt 31. detsembril 2020. Tehniliselt on tegemist võrreldavate olukordadega – erinevus on üksnes selles, et ühel juhul on tootmiseadme ehitatud etapiviisil, teise näite puhul aga korraga.

Kõnealusel juhul ei ole siiski tegemist põhiseaduse § 12 rikkumisega. Põhiseaduspärasuse hindamisel tuleb võrrelda olemasoleva tootmiseadme võimsuse suurendamist ja uue tootmiseadme rajamist, mitte aga tootmiseadmeid pelgalt nende tootmisvõimsuse alusel. Uue tootmiseadme rajaja on teistsuguses olukorras kui see, kes suurendab olemasoleva tootmiseadme võimsust. Juba olemasoleva tootmiseadme võimsuse suurendamine on lihtsam

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

ja tõenäoliselt ka odavam kui uue seadme rajamine: näiteks ei ole vaja välja ehitada uut liitumispunkti võrguettevõtja võrguga liitumiseks. Isikuid võib kohelda erinevalt, kui selleks on mõistlik ja õiguspärane põhjus.

Kuigi taastuvenergia osakaalu suurendamine on oluline eesmärk, ei pea seda saavutama vahendeid valimata. Riik peab selle eesmärgi saavutamiseks kasutama abinõusid, mis on vajalikud, sobivad ja proportsionaalsed. Uute taastuvenergia tootmisseedmete rajamist soodustatakse toetusega, mida rahastavad kõik elektrit tarbivad isikud proportsionaalselt tarbitud elektri kogusega (ELTS § 59² lg 1). Seega riivab taastuvenergia toetus kõigi elektrit tarbivate isikute omandipõhiõigust (põhiseaduse § 32).

Kui eesmärgi saavutamiseks on põhiõigusi vähem riivavaid lahendusi, tulebki neid eelistada. Taastuvenergia toetuse puhul tähendab see, et toetust saab edaspidi üksnes vähempakkumise võitja. ELTS § 59 lg-s 2 fikseeritud suurusega toetust makstakse edasi toetusperioodi lõpuni (ELTS § 108 lg 1). Toetus on mõeldud üksnes uute tootmisseedmete ja uute tootmisvõimsuste rajamise soodustamiseks, nii näiteks ei saa vähempakkumisel osaleda elektrit juba tootva tootmisseedmega (ELTS § 59⁴ lg 7, § 59⁵ lg 2, § 59⁶ lg 6).

Kuigi ELTS § 59 lg-st 2⁵ ei selgu, kas seda kohaldatakse uue tootmisseedme rajamise või olemasoleva tootmisseedme võimsuse suurendamise korral, võib seda välja lugeda seaduse teistest sätetest. Ka paljud teised toetuse tingimused on kirjas muudes sätetes: näiteks ELTS § 108 lg 1 kohaselt on toetuse periood 12 aastat. Seega ei saa pelgalt ELTS § 59 lg 1 p-s 1 ja § 59 lg-s 2⁵ sätestatule tuginedes arvata, et toetust peaks tingimata saama siis, kui üksnes neis sätetes esitatud tingimusi täidetakse. Õigust toetusele võivad piirata ja mõnel juhul välistada ka seaduse muud sätted.

ELTS § 59 lg 2⁵ jõustus 1. jaanuaril 2019. Enne selle sätte jõustumist oli teada, et ELTS § 59 lg-s 2 fikseeritud suuruses toetuse saamiseks peab alla 1 MW võimsusega tootmisseedme elektrit tootma hiljemalt 2018. aasta 31. detsembril (kuni 31.12.2018 kehtinud ELTS § 59 lg 2⁴ redaktsioon). Ka oli enne ELTS § 59 lg 2⁵ jõustumist teada, et pärast 2018. aasta 31. detsembrit olemasoleva tootmisseedme tootmisvõimsuse suurendamisel võib lisatud võimsusega toodetud elektrienergia eest toetust saada üksnes siis, kui võidetakse vähempakkumine. See järeldub ühemõtteliselt 9. juulil 2018 jõustunud ELTS § 108 lg-st 7.

ELTS § 108 lg 7 (nagu ka ELTS § 108 lg-d 4, 5 ja 6) on ajendatud üleminekust fikseeritud määraga toetusskeemilt vähempakkumise põhimõttel toimivale toetusskeemile. See üleminek lähtub Euroopa Liidu riigiabi reeglitest ning asjaolust, et Eesti on seni suutnud saavutada oma taastuvenergia eesmärgid (vt ka õiguskantsleri 10.12.2018 [hinnang](#)). Seetõttu võib varasema, tootjale väga soodsa toetusskeemi jätkuv rakendamine olla põhiseadusega vastuolus (vt ka RKÜKo [3-2-1-71-14](#) p 127).

Riigikogu on soovinud välistada võimaluse, et elektrienergia tootmisseedmete asendamisel või võimsuse suurendamisel võiksid isikud saada toetust sama toetuskeemi alusel, nagu seni on saanud. Sisuliselt pikendaks see toetusskeemi kehtivust või laiendaks selle ulatust. Seetõttu eristab seadus olemasolevaid tootmisseedmeid, nende asendamist ja tootmisvõimsuse suurendamist ning uute tootmisseedmete rajamist. Ilma nende säteteta (ELTS § 108 lg-d 4-7) võib ELTS § 59 lg 2 kohane taastuvenergia toetus osutada põhiseadusega vastuolus olevaks, sest see võimaldaks ülemäärast toetust olukorras, kus Eesti taastuvenergia eesmärgid on täidetud või kui on olemas isikute omandipõhiõigust vähem koormav alternatiivne lahendus taastuvenergia osakaalu suurendamiseks. Ka võiks ilma ELTS § 108 lg-ta 7 kaasneda võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine, kuna ELTS § 59 lg 2 kohaselt toetust saavad elektritootjad võiksid tootmisseedmete võimsuse suurendamisel saada kogu tootmisvõimsuse ulatuses toetust endises

määras, samal ajal kui uute tootmisseadmete rajamisel saaks toetust üksnes vähempakkumise võitja.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Ago Pelisaar 693 8407
Ago.Pelisaar@oiguskantsler.ee